

פרשת נח

צדיקות איננה מנהיגות

נוח, שמתחיל את דרכו בתורה כאיש צדיק ותמים, זוכה לשבחים שאין דומים להם במקרא: "נח איש צדיק תמים הָיָה בְּדִרְוֹתָיו, אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ". שבחים כאלה לא נאמרו על אברהם אבינו או על משה רבנו. נוח הוא למעשה האדם היחיד בתנ"ך המתואר כ"צדיק" ונזכר בשמו.

עם זאת, בסוף ימיו של נוח אנו עדים לנפילה מוסרית: וַיֵּחָל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיֵּטֶע כָּרְם. וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֶהְלָה (בראשית ט, כ-כא).

איש הא-לוהים היה לאיש האֲדָמָה. הצדיק היה לשיכור. איש הסגולה שכב עירום, האיש שהיה לצדיק והציל את משפחתו מהמבול, התבזה כל כך ששניים מבניו התביישו להסתכל בו.

נוח הוא דוגמה לאדם שהיה צדיק אך לא מנהיג. בעידן שבו העולם כולו נשחת ונמלא חמס, נוח הצליח לשמור על מידותיו הטובות זהו הישג אדיר, ששום כישלון בהמשך לא

ימחק אותו. הרי נוח הוא האדם שא-לוהים כרת דרכו ברית עם האנושות כולה. נוח הוא לאנושות מה שאברהם הינו לעם ישראל.

אולם השפעתו על סביבתו הייתה מועטה. רק הוא ומשפחתו ניצלו, ולא הצליח להשפיע על בני דורו. צדיקותו התבטאה בהתבדלות מהסביבה, אך בכך כשל במנהיגות המצריכה השפעה על אחרים. בעוד שאברהם ניסה להציל את אנשי סדום ועמורה, נוח לא ניסה להציל אחרים מהמבול.

אפשר אם כן לקרוא את סיפורו של נוח כדוגמה **לחוסר מנהיגות. נוח היה צדיק, אך לא מנהיג.** הוא היה איש טוב וחסר השפעה.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריו השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות אברהם - אחריות קולקטיבית

בפרשת בראשית ראינו שאדם וחווה התחמקו מאחריות אישית למעשיהם. אדם האשים את חווה, וחווה האשימה את הנחש. קין נמלט מאחריות מוסרית. "הֲשֹׁמֵר אָחִי אֶנְכִּי?" ונוח כשל במבחן האחריות הקולקטיבית.

פרשנות זו, מולידה מסקנה מהדהדת! כלנו יודעים שהיהדות מחייבת אחריות קולקטיבית "כל ישראל ערבים זה בזה", אך הנה אנו למדים אולי מסיפור נוח שגם **האנושות מחייבת אחריות קולקטיבית**. לא רק בני ישראל ערבים זה בזה. **להיות אדם** פירושו **להיות ערב לבני האדם האחרים** – והדבר אינו תלוי באמונתנו או בהשתייכותנו הדתית.

אצל אברהם אנו מוצאים שהוא הרגיש אחריות וניסה להציל את סדום, למצוא נקודות זכות בה יהיה אפשר להציל את העיר, **הייתה לו אחריות קולקטיבית**.

אין זה מספיק להיות צדיק, חובתנו לנקוט עמדה. חובתנו למחות. חובתנו להביע התנגדות, אנחנו אחראים כלפי החברה שאנחנו חלק ממנה.

החובה לפחות!

התורה מעמידה לחיי המוסר שלנו רף גבוה. אין זה מספיק להיות צדיק, אם פירוש הדבר הוא להפנות את גבנו לחברה.

מכאן למדים: כשדברים רעים קורים בחברה, כאשר שוררים בה שחיתות, אלימות ועוול, **חובתנו למחות אפילו אם אין צפויה לכך השפעה**. למה? כי כך דורשת היושרה המוסרית שלנו. שתיקתנו עלולה להתפרש כהסכמה.

ומלבד זאת, לעולם איננו יכולים להיות בטוחים שאיש לא יקשיב. הסבירות שיקשיבו נמוכה, אבל האפשרות קיימת. **המוסר דורש מאתנו להתעלם מההסתברות ולהתמקד באפשרות**. אולי מישהו יכרה אוזן וישנה את דרכיו. **וה"אולי" הזה מספיק.**

עקרונות
במנהיגות

האם אפשר לחיות במעין תיבה, בבידוד
גמור מהחברה, ועדיין להיחשב אדם מוסרי?

האם חובה לנקוט עמדה ולהביע
התנגדות בכל מצב?

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | צדיקות איננה מנהיגות

עקרונות
בחינוך

• אחריות קולקטיבית

צוותי חינוך:

- מהי החשיבות של אחריות קולקטיבית בצוותי חינוך?
- כיצד כל חבר צוות יכול לתרום להצלחה הכוללת של בית הספר מעבר לתחום אחריותו הישיר?
- כיצד נוכל לפתח תרבות של אחריות קולקטיבית במוסד החינוכי שלנו?

תלמידים:

- כיצד נוכל לעודד את התלמידים לקחת אחריות על הצלחתם האישית וגם לתרום להצלחת הקבוצה?
- כיצד ניתן להמחיש לתלמידים את ההשפעה של מעשיהם על הסביבה שלהם?

